

سرمایه اجتماعی و مدیریت دانش

جمال خانی جزنی

دانشیار سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران

سریه سلیمجانی

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی (واحد تهران جنوب)

سیده مونا فارح جلی

مدرس دانشگاه

محمد قدیمی نیلق

کارشناس بازرگانی

عنوان و نام پدیدآور	سرمایه اجتماعی و مدیریت دانش/جمال خانی جزئی... [و دیگران].
مشخصات نشر	تهران: رسانش نوین، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۲۰۸ص.
شابک	978-600-8988-38-0
وضعیت فهرست نویسی	افیا
یادداشت	جمال خانی جزئی، مریم علیجانی، سیدمونا فلاح چای، محمد قدیمی نایق.
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	سرمایه اجتماعی
موضوع	(Social capital Sociology)
موضوع	مدیریت دانش
موضوع	Knowledge management
شماره افزوده	خانی جزئی، جمال، ۱۳۴۲ -
رده بندی کنگره	HM۷۰۸
رده بندی دیویی	۳۰۲
شماره ثبت کتاب ملی	۵۷۸۰۰۳۸

موسسه آموزش عالی دیلمان
ایرانی لیبری

نشر
رسانش
نوین

تهران. خیابان مطهری. پلاک ۶۹۲. طبقه سوم.

تلفن: ۰۹۱۲ ۱۳۰ ۹۱ ۳۱ - rasanesh.pub@gmail.com

لاهیجان. میدان ابریشم. خیابان استخر معتمدی. موسسه آموزش عالی دیلمان

تلفن: ۰۱۳-۴۲۲۲۲۴۸۷ - www.dilmansh.man.ac.ir

سرمایه اجتماعی و مدیریت دانش

جمال خانی جزئی، مریم علیجانی، سیده مونا فلاح چای، محمد قدیمی نایق

طرح جلد: دکتر مهدی نورانی

صفحه آرای: فرشاد علی نژاد

ناشر: رسانش نوین

لیتوگرافی و چاپ: پیمان نواندیش

چاپ اول، تهران، ۱۳۹۸

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

شابک: ۰-۳۸-۵۰۱۱-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۱۵	پیش‌گفتار
۱۷	فصل اول: سرمایه اجتماعی
۱۹	مقدمه
۲۱	سرمایه اجتماعی
۲۲	تاریخچه سرمایه اجتماعی
۲۳	اهمیت سرمایه اجتماعی
۲۷	تعریف سرمایه و انواع آن
۲۷	سرمایه انسانی
۲۸	سرمایه طبیعی
۲۹	سرمایه مالی
۲۹	سرمایه سیاسی
۲۹	سرمایه فرهنگی
۳۰	مقایسه سرمایه اجتماعی با سرمایه فیزیکی و انسانی
۳۳	عناصر کلیدی تشکیل‌دهنده سرمایه اجتماعی
۳۳	اعتماد اجتماعی
۳۴	مشارکت سیاسی
۳۴	عضویت در گروه‌های اجتماعی
۳۴	مشارکت اجتماعی
۳۵	انسجام اجتماعی
۳۵	تعهد و مسئولیت اجتماعی

۳۶	روند توسعه مفهوم سرمایه اجتماعی
۳۸	انواع سرمایه اجتماعی
۳۹	سرمایه اجتماعی رسمی و غیر رسمی
۳۹	سرمایه اجتماعی متراکم و غیر متراکم
۴۰	سرمایه اجتماعی درون نگر و برون نگر
۴۰	سرمایه اجتماعی گسسته و پیوسته
۴۱	سرمایه اجتماعی زنجیره‌ای
۴۲	آثار سرمایه اجتماعی
۴۳	اثرات مثبت افزایش سرمایه اجتماعی بر دولت
۴۴	آثار مثبت سرمایه اجتماعی بر سازمان
۴۶	سرمایه اجتماعی دیدگاه‌های تعاریف
۴۶	هانی فان (H. Hanifan)
۴۷	رابرت پاتنام (Robert C. Putnam)
۴۸	جیمز کلن (James Coleman)
۴۹	پیر بوردیو (Pierre Bourdieu)
۵۰	فرانسیس فوکویاما (Francis Fukuyama)
۵۰	افه و فوش (Offe and Fuchs)
۵۱	الکسیس دوتوکویل (Alexis de Tocqueville)
۵۱	بانک جهانی (World Bank)
۵۲	ناهاییت و گوشال
۵۲	مدل سرمایه اجتماعی نهاییت و گوشال
۵۳	بعد ساختاری
۵۳	• روابط شبکه
۵۴	• ترتیبات شبکه
۵۴	• سازمان مناسب
۵۴	بعد شناختی
۵۴	• زبان و کدهای مشترک
۵۵	• حکایات مشترک
۵۵	• فرهنگ مشترک
۵۵	• بعد ارتباطی

۵۵		• اعتماد
۵۶		• هنجارها
۵۶		• الزامات و انتظارات
۵۶		• هویت
۵۷		سایر دیدگاه‌ها و تعاریف
۵۷		بکر
۵۷		برت
۵۷		لینچ و کابلان
۵۷		اینهارت
۵۹		فصل دوم: سرمایه اجتماعی در سازمان
۶۱		مقدمه
۶۳		سطوح سرمایه اجتماعی
۶۳		سطح ملی
۶۳		سطح سازمانی
۶۴		تعاریف دیگر
۶۴		سطح فردی
۶۴		سطح گروهی
۶۴		سطح اجتماعی
۶۵		سرمایه اجتماعی و سرمایه‌گذاری
۶۶		اثرات مستقیم
۶۶		۱. اثر سرمایه اجتماعی بر توسعه مالی
۶۶		۲. استفاده از چک
۶۶		۳. تخصیص سبد دارایی
۶۷		۴. وام‌گیری و قرض از دوستان و خویشان
۶۷		۵. اثر سرمایه اجتماعی بر رشد
۶۷		۶. اثر سرمایه اجتماعی بر گردش اطلاعات و جلوگیری از شکست بازار
۶۸		اثرات غیر مستقیم
۶۸		۱. تأثیر سرمایه اجتماعی بر ساخت و انباشت سرمایه انسانی
۶۸		۲. اثر سرمایه اجتماعی بر نوآوری
۶۹		۳. اثر سرمایه اجتماعی بر کارایی دولت

۷۰	ویژگی‌های سرمایه اجتماعی
۷۰	قابلیت انتقال پذیری
۷۰	قابلیت کنترل پذیری
۷۰	انعطاف پذیری
۷۱	آنتروپی
۷۱	هم افزایی
۷۱	مزایای سرمایه اجتماعی
۷۲	سرمایه اجتماعی به منزله یک مجوز برای تعهد فردی
۷۳	سرمایه اجتماعی به منزله تسهیل کننده ایجاد یک سازمان کاری انعطاف پذیر
۷۳	سرمایه اجتماعی به عنوان ابزار اداره عمل جمعی
۷۳	سرمایه اجتماعی به منزله تسهیل کننده ایجاد سرمایه مفهومی
۷۴	هزینه‌های بالقوه سرمایه اجتماعی
۷۵	جنبه‌های منفی سرمایه اجتماعی
۷۵	سطوح خرد و کلان سرمایه اجتماعی
۷۶	سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی
۸۰	تأثیر سرمایه اجتماعی و بهره‌وری
۸۱	هزینه‌های پایین‌تر تبدلات
۸۱	نرخ پایین‌تر جابه‌جایی‌ها
۸۱	تسهیم و جاری کردن دانش و نوآوری
۸۲	ریسک پذیری
۸۲	بهبود کیفیت ستاده‌ها
۸۲	مدل‌هایی برای سنجش سرمایه اجتماعی
۸۳	مدل‌های کیفی سنجش سرمایه اجتماعی
۸۳	الف - مدل CRLRA
۸۴	ب - مدل SCAT
۸۵	مدل کمی سنجش سرمایه اجتماعی
۸۶	بررسی نقش سرمایه اجتماعی در عملکرد نوآورانه سازمان
۸۷	رابطه سرمایه اجتماعی و سیاست گذاری
۸۸	سرمایه اجتماعی به روش‌های گوناگونی با سیاست‌ها تلفیق می‌شود
۹۰	رویکردهای نظری سرمایه اجتماعی

۹۱	 رویکرد اجتماع گرایی
۹۱	 رویکرد شبکه‌ای
۹۳	 رویکرد نهادی
۹۵	 رویکرد هم افزایی
۹۸	 هدف‌گذاری در سیاست‌های ارتقای سرمایه اجتماعی
۱۰۱	 تعیین استراتژی در سیاست‌های ارتقای سرمایه اجتماعی
۱۰۳	 سیاست‌ها و راهبردهای ارتقای سرمایه اجتماعی
۱۰۴	 فرصت و زمان
۱۰۷	 انگیزه و هدف
۱۰۸	 مهارت و توانمندی
۱۱۰	 حمایت و پشتیبانی
۱۱۲	 پایش و نظارت
۱۱۳	 بررسی نقش سرمایه اجتماعی در یادگیری سازمانی
۱۱۳	 ارتباط عمیق دیدگاه در سیاست اجتماعی با مفهوم سرمایه اجتماعی
۱۱۴	 پیامدهای مثبت سرمایه اجتماعی
۱۱۴	 سرمایه اجتماعی سازمانی چیست؟
۱۱۶	 رابطه سرمایه اجتماعی و رهبری در سازمان
۱۱۷	 رابطه سرمایه اجتماعی و عملکرد سازمان
۱۱۸	 عملکرد سازمان
۱۱۹	 راه‌های ایجاد و حفظ سرمایه اجتماعی در سازمان
۱۱۹	 تشویق و تقویت نهادهای اجتماعی، صنفی و حرفه‌ای
۱۱۹	 توجه به ارتقای سرمایه اجتماعی در آموزش‌های عمومی و آموزش کارکنان
۱۲۰	 پایبندی به اخلاقیات
۱۲۱	 احساس مسئولیت اجتماعی
۱۲۱	 یگانگی و وحدت با جامعه
۱۲۱	 سرمایه اجتماعی در حوزه سازمان و مدیریت
۱۲۳	 نقش سرمایه انسانی افراد در سرمایه اجتماعی سازمان
۱۲۶	 ارتباط بین سرمایه اجتماعی و نقش مدیران
۱۲۷	 تعهد سازمانی
۱۲۹	 اعتماد سازمانی

۱۳۰	شایستگی مدیریتی
۱۳۰	ویژگی‌های مدیران مولد سرمایه اجتماعی
۱۳۱	نقش مدیران در ایجاد سرمایه اجتماعی
۱۳۱	۱. پایبندی به اخلاقیات
۱۳۲	۲. حمایت از توسعه پایدار
۱۳۲	۳. احساس مسئولیت اجتماعی
۱۳۲	۴. ی‌دگی و وحدت جامعه
۱۳۴	موانعی که را باید مدیران برای ارتقای سرمایه اجتماعی در نظر بگیرند
۱۳۸	لزوم توجه به بحث سرمایه اجتماعی و رضایت شغلی
۱۴۰	خطرات ناشی از بکارگیری سرمایه اجتماعی
۱۴۳	فصل سوم: مدیریت دانش
۱۴۵	مقدمه
۱۴۷	مدیریت دانش ظهور
۱۴۷	دانش: تعاریف و دسته‌بندی‌ها
۱۴۸	تعریف دانش
۱۴۹	دسته‌بندی دانش
۱۵۱	مدیریت دانش؛ تعاریف
۱۵۲	چرخه مدیریت دانش
۱۵۴	برخی از مدل‌ها و نگرش‌های مدیریت دانش
۱۵۴	مدل نوناکا و تاکه اوچی
۱۵۵	الف) راهبرد اجتماعی سازی (پنهان به پنهان)
۱۵۵	ب) راهبرد برونی سازی (پنهان به آشکار)
۱۵۶	ج) راهبرد ترکیب سازی (آشکار به آشکار)
۱۵۶	د) راهبرد درونی سازی (آشکار به پنهان)
۱۵۶	الگوی بوکویتز و ویلیامز (۲۰۰۲)
۱۵۷	مدل سوناسی و سوری
۱۵۸	مدل منوریان و امینی
۱۵۹	مدل میو، پنگ و لاو (۲۰۰۸)
۱۶۰	مدل مارک مک الروی (۲۰۰۶)
۱۶۰	عوامل موثر بر پیاده سازی مدیریت دانش

فرهنگ سازمانی	۱۶۱
تعهد مدیریت ارشد	۱۶۱
نظام فناوری اطلاعات	۱۶۲
منابع انسانی	۱۶۳
ساختار	۱۶۳
مطالعات مربوط به بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و مدیریت دانش	۱۶۳
تعاریف متغیرهای مدل به طور خلاصه	۱۶۶
مدیریت دانش	۱۶۶
کتاب دانش	۱۶۶
دخیر دانش	۱۶۷
توزیع تسهیلات دانش	۱۶۷
اعمال و به کارگیری دانش	۱۶۷
خلق دانش و سازمان های دولتی	۱۶۷
بعد ساختار سرمایه اجتماعی و رابطه مدیریت دانش	۱۶۸
بعد شناختی سرمایه اجتماعی و رابطه مدیریت دانش	۱۷۱
بعد رابطه ای سرمایه اجتماعی چرخه مدیریت دانش ارتباطات	۱۷۲
مدیریت دانش در سازمان های دولتی	۱۷۳
سرمایه اجتماعی و مدیریت دانش	۱۷۵
مدیریت دانش و یادگیری سازمانی	۱۷۶
الف) یادگیری فردی	۱۷۶
ب) یادگیری تیمی	۱۷۶
ج) یادگیری سازمانی	۱۷۶
مزایای سازمان های متأثر از مدیریت دانش	۱۷۷
جلوگیری از افت دانش	۱۷۹
بهبود تصمیم گیری	۱۷۹
انعطاف پذیری و انطباق پذیری	۱۷۹
توسعه دارایی	۱۷۹
افزایش محصول	۱۸۰
مدیریت مشتری	۱۸۰
خلق دانش	۱۸۰

انتقال دانش	۱۸۰
سازمان‌های دانش بنیان	۱۸۳
ایجاد سازمان‌های دانش محور از طریق مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی	۱۸۴
شرکت‌های دانش بنیان	۱۸۴
منابع	۱۸۹

www.ketab.ir

پیش‌گفتار

با شروع قرن بیست و یکم، جهان از عصر اطلاعات به سمت عصر دانایی محور گام برداشته و ماحصل چرخش تغییر در شکل‌گیری مفاهیمی همچون اقتصاد دانش بنیان، جامعه دانشی، دانش بنیان و غیره محور است و در این بین نقش سرمایه اجتماعی بیش از پیش نمود خواهد داشت. عامل اصلی در عصر دانایی موضوع دانش است. دانش، مهارت و یادگیری مستمر نقش کلیدی در اقتصاد دانش بنیان ایفا می‌نماید. دانش به یکی از مهمترین منابع راهبردی مورد نیاز و به عبارت دقیق‌تر سرمایه سازمان‌ها تبدیل شده است. از آن هنگام تولید دانش برای کسب مزیت رقابتی و موفقیت سازمان‌ها ضروری شده است.

در دوره حاضر منبع اصلی برای سازمان‌ها، اعتماد و اجتماع دانش است. دانشی که به وسیله سرمایه اجتماعی سازمان‌ها کسب، ایجاد یا بهره‌گیری خواهد شد و عوامل سنتی تولید همچون زمین، سرمایه و غیره در درجه دوم اهمیت قرار خواهند گرفت. از طرفی ایجاد مزیت رقابتی پایدار از طریق توانمندی‌های پوی و منطقی مستلزم جریان مستمر دانش در درون و بیرون سازمان و سپس ذخیره‌سازی مستمر دانش به روز شده است. در شرایطی که بقا و مزیت رقابتی سازمان تا حد زیادی به کسب، ایجاد، بهره‌گیری و انتقال دانش متکی شده است باید شرایط و الزامات لازم برای اجرای این موضوع را فراهم ساخت. پس شایسته است همان قدر که سازمان‌های مدرن برای کالاها و خدمات خود بازاریابی می‌کنند، برای جذب، استخدام و نگهداری کارکنان و متخصصان دانشی تلاش مضاعفی نمایند.

کتاب حاضر مشتمل بر سه فصل است که در آنها به معرفی سرمایه اجتماعی، وجه سازمانی آن و مدیریت دانش پرداخته شده است.

فصل اول به تفصیل به تشریح مفهوم، تاریخچه، اهمیت، عناصر کلیدی، روند توسعه، انواع دیدگاه ها و تعاریف و مدل ها پیرامون موضوع سرمایه اجتماعی پرداخته شده است. فصل دوم پس از بررسی سطوح سرمایه اجتماعی، بر رویکرد سازمانی متمرکز شده و آثار و پیامدهای مستقیم و غیرمستقیم آن را مورد بررسی قرار داده است. در ادامه تاثیر سرمایه اجتماعی بر موضوعاتی همچون بهره وری، تسهیم دانش، ریسک پذیری، بهبود کیفیت سازه ها و غیره مطرح گردید و مدل های سنجش سرمایه اجتماعی معرفی شدند و زمینه های کاربردی، مزایا و بردها و بررسی بیشتر قرار گرفتند.

فصل سوم با در نظر گرفتن ضرورت و رابطه مستقیم با سرمایه اجتماعی، مباحث مربوط به مدیریت دانش از جمله تعاریف، مدل ها و چرخه مدیریت دانش مطرح شدند و در ادامه سازمان های دانش بنیان، عناصر، بهره برداران اصلی مدیریت دانش معرفی شدند. هدف نهایی این فصل آشنایی بیشتر با مدیریت دانش و ضرورت بکارگیری سرمایه اجتماعی و نقش بی بدیل آنها در توسعه و تحقق اهداف کلان سازمان خواهد بود.